

**ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต  
สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**

**Factors Affecting the Leadership of Undergraduate Students  
in Bachelor of Science Program in Agricultural and Environmental  
Education, Faculty of Education and Development Science,  
Kasetsart University**

ณภัทร ทองมั่ง\* อภิชาติ ใจอารีย์ และประสงค์ ดันพิชัย

Napat Tongmang\*, Apichart Jai-aree and Prasong Tanpichai

20/1 หมู่ 3 ซอยเทศบาล 6 ถนนบางกรวยไทรน้อย ตำบลโสนลอย อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110  
20/1 Village No. 3, Sano Loi Sub-district, Bang Bua Thong District, Nonthaburi Province, 11110

**บทคัดย่อ**

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำ และปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ประชากร ได้แก่ นิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ปีการศึกษา 2558 ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 269 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า นิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษามีภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา มีทั้งหมด 5 ตัวแปร ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ รายได้ต่อเดือนของนิสิต ตัวแปรที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของภาวะผู้นำของนิสิต ได้ร้อยละ 70.6 ที่ระดับนัยสำคัญ

\*Corresponding Author. E-mail: click95@windowslive.com



ทางสถิติที่ .05 สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ  $\hat{Y} = .840 + .412 X_7 + .291 X_6 + .116 X_5$  สมการ  
 พยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน  $\hat{Z} = .463 Z_{X7} + .352 Z_{X6} + .132 Z_{X5}$

**คำสำคัญ :** ภาวะผู้นำ หลักสตรวิทยาการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

### Abstract

The objectives of this research were to study the leadership and the Factors affecting the leadership of students in bachelor of science program in agricultural and environmental education, faculty of education and development science, Kasetsart University. The population used in this research consisted of 269 students in bachelor of science program in agricultural and environmental education of 1-4 level in the first academic year 2015. The research instruments included the questionnaire. The data were analyzed with a statistical package to calculate percentage, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The results revealed that 1) students majoring in Agricultural and Environmental Education had high levels of students' leaderships, 2) there were 5 variable related to the leaderships of students Program in Agricultural and Environmental Education, Kasetsart University, i.e. emotional quotient, achievement motive, participation in activity, knowledge about the leaderships, and income per month, and 3) the variable affecting the leaderships of students majoring in Agricultural and Environmental Education, Kasetsart University included emotional quotient, achievement motive, and participation in activity. These factors are predictors explaining 70.6 percent of variance at a .05 statistically significant level as the prediction equation in raw score  $\hat{Y} = .840 + .412 X_7 + .291 X_6 + .116 X_5$  and the prediction equation in standard score  $\hat{Z} = .463 Z_{X7} + .352 Z_{X6} + .132 Z_{X5}$ .

**Keywords:** Leadership, Bachelor of science program in agricultural, Environmental education

## บทนำ

การพัฒนาประเทศในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากแนวคิดที่ว่าทรัพยากรมนุษย์ คือ ทรัพย์สินที่มีค่าที่สุดของประเทศ แต่ทรัพยากรมนุษย์จะมีค่าอย่างยิ่งย่น ก็ต่อเมื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีทั้งความรู้ ทักษะความสามารถ สมรรถนะ และศักยภาพที่ตรงกับบริบทการพัฒนา โดยส่วนใหญ่ความรู้ ทักษะความสามารถ สมรรถนะ และศักยภาพของบุคคลจะเริ่มต้นที่การศึกษา ทั้งนี้เพราะทุกประเทศในโลกต่างใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ทั้งสิ้น สำหรับประเทศไทย การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้ทำการวางแผนพัฒนาประเทศและเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยเน้นการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Office of the National Economics and Social Development Board, 2012)

กระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่ทวีความรุนแรงรวดเร็วมากขึ้นในขณะนี้ ส่งผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์ทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก่อให้เกิดการปรับตัวของผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตาม เพื่อนำพากลุ่มหรือองค์กรให้สามารถฝ่าฟัน และผ่านพ้นกับวิกฤติที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบัน และอนาคต มีความสมดุลของการดำเนินชีวิตและนำความสุขมาให้ คำกล่าวของ William S. Siffinm (cited in Rodpasart, 2009) ที่ว่าภาวะผู้นำเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตแทบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นครอบครัว การทำงาน และสังคมไทยก็ต้องการคนรุ่นใหม่ที่มีภาวะผู้นำเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกระดับของสังคม จากการศึกษาของ Jaiaree (2012) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จคือ ผู้นำชุมชน ซึ่งอาจไม่ใช่เฉพาะผู้นำที่เป็นทางการ เนื่องจากผู้นำเหล่านี้มีวิสัยทัศน์และมีคุณธรรมถือว่าเป็นผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน และผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่สม่ำเสมอ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหา เรื่อง วิกฤติผู้นำกันอยู่ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ องค์กร หรือหน่วยงานและชุมชน ไม่ว่างจะเป็นด้านภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะของผู้นำ โดย Chareonwongsak (2007) กล่าวว่า ประเทศไทยกำลังประสบวิกฤติเด็กและเยาวชนขาดภาวะผู้นำกำลัง โดยเด็กและเยาวชนจำนวนมากยังขาดมุมมองความเข้าใจในความหมายที่แท้จริงของการเป็นผู้นำ ขาดวุฒิภาวะและทักษะในการเป็นผู้นำ ใช้ชีวิตไหลไปตามกระแสค่านิยมสังคม ไม่กล้าแสดงความเห็นในเรื่องที่ต่างจากคนส่วนใหญ่ ไม่กล้ายืนหยัดในสิ่งที่



ถูกต้องดีงาม ขาดการมีส่วนร่วมในสังคม เช่น การแสดงออกและการเสนอความคิดเห็น ต่อปัญหาเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมภายในประเทศ การปฏิรูปภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาตินั้น เป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jamjuree & Macksritongkum (2012) ที่กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำควรจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์การเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย การเตรียมภาวะผู้นำในนิสิตนักศึกษาถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ถือเป็นหนึ่งในสถาบันสำคัญที่ผลิตบัณฑิตออกไปช่วยพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจและสังคม

ภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ผลิตบัณฑิตเพื่อเป็นนักการศึกษาที่มีความสามารถในการบูรณาการความรู้ด้านการเกษตร และการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนและเพื่อสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยและการเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรและการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยใช้กลยุทธ์ทางการศึกษา (Department of Human and Community Resource Development, 2011) จากการวิจัยสถาบันเพื่อพัฒนาหลักสูตร พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตสะท้อนถึงภาวะความเป็นผู้นำของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับที่น่าพอใจ โดยมีความโดดเด่นในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น แต่ยังคงต้องส่งเสริมภาวะความเป็นผู้นำให้ครอบคลุมในทุกด้าน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนานิสิตกลุ่มนี้ให้มีภาวะผู้นำ เป็นผู้ที่มีความรู้ คุณธรรม มีความสามารถในการบริหารจัดการและสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Department of Human and Community Resource Development, 2014)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน โดยจะทำการศึกษาภาวะผู้นำ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำของนิสิต หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีแบบแผนการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะผู้นำ และหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาจากหนังสือ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

### ตัวแปรต้น (Independent variable)

อายุ
เกรดเฉลี่ย
รายได้ต่อเดือน
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ความฉลาดทางอารมณ์
ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ

### ตัวแปรตาม (Dependent variable)

ภาวะผู้นำ
- ภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ
- ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม
- ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์
- ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

### ประชากร

นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ปีการศึกษา 2558 จำนวน 269 คน

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำ จำนวน 269 ชุด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ซึ่งภายในแบบสอบถาม 1 ชุดจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 6 ส่วน ดังนี้



ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ เกรดเฉลี่ย รายได้ต่อเดือน กำหนดเป็นแบบสอบถามแบบเติมค่าลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ จัดทำเป็นข้อสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.805 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-1.00

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 10 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.844

ส่วนที่ 4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 10 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.922

ส่วนที่ 5 ความฉลาดทางอารมณ์ กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 10 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.905

ส่วนที่ 6 ภาวะผู้นำ กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 10 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.970

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติดังนี้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression)

การแปลความหมายข้อมูลการประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็นตัวชี้วัดตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของ (Best, 1997)

คะแนนเฉลี่ย	4.50 - 5.00	ความหมาย	มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50 - 4.49	ความหมาย	มีความคิดเห็นในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50 - 3.49	ความหมาย	มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50 - 2.49	ความหมาย	มีความคิดเห็นในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.49	ความหมาย	มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ใช้เกณฑ์ของ Davis (Trimongkonkoon & Chaitrapron, 2012) ดังนี้

**ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์**

0.70 หรือสูงกว่า  
0.50 - 0.69  
0.30 - 0.49  
0.10 - 0.29  
0.01 - 0.09

**คำบรรยาย**

มีความสัมพันธ์สูงมาก  
มีความสัมพันธ์สูง  
มีความสัมพันธ์ปานกลาง  
มีความสัมพันธ์ต่ำ  
แทบจะไม่มีความสัมพันธ์

**ผล**

ปัจจัยส่วนบุคคลของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาจากการศึกษา พบว่า นิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75.1 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 24.9 นิสิตส่วนใหญ่มีอายุ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมาคืออายุ 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.3 โดยนิสิตส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ที่ 2.51-3.00 คิดเป็นร้อยละ 36.9 และส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 55.6 ดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** ปัจจัยส่วนบุคคลของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

(N=269)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
<b>เพศ</b>		
ชาย	67	24.9
หญิง	202	75.1
<b>อายุ</b>		
18	29	10.8
19	52	19.3
20	87	32.3
21	60	22.3
22	36	13.4
23	4	1.5
<b>เกรดเฉลี่ยสะสม</b>		
1.50 - 2.00	25	10.2
2.01 - 2.50	43	17.7
2.51 - 3.00	90	36.9
<b>เกรดเฉลี่ยสะสม</b>		
3.01 - 3.50	71	29.1
3.51 - 4.00	15	6.1

**ตารางที่ 1 (ต่อ)**

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
<b>รายได้ต่อเดือนของนิสิต</b>		
น้อยกว่า 5,000	145	55.6
5,001 – 10,000	108	41.3
10,001 – 15,000	7	2.7
มากกว่า 15,000	1	0.4

ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาเท่ากับ 5.79 โดยคะแนนสูงสุดของนิสิตเท่ากับ 14 คะแนน และคะแนนต่ำสุดของนิสิตเท่ากับ 1 คะแนน นิสิตส่วนใหญ่มีคะแนนอยู่ในช่วง 6-10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 49.8 รองลงมาคือ 1-5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 46.5 และมีเพียงร้อยละ 3.7 ที่มีคะแนนอยู่ในช่วง 11-15 คะแนน ดังตารางที่ 2

**ตารางที่ 2** ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

			(N=269)
ช่วงคะแนน	จำนวน	ร้อยละ	
1 - 5 คะแนน	125	46.5	
6 - 10 คะแนน	134	49.8	
11 - 15 คะแนน	10	3.7	

$\mu = 5.79, \sigma = 2.53, X_{max} = 14, X_{min} = 1$

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\mu = 3.78, \sigma = 0.56$ ) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า นิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\mu = 3.91, \sigma = 0.59$ ) และความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า นิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษามีความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\mu = 3.92, \sigma = 0.55$ ) ดังตารางที่ 3

**ตารางที่ 3** การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความฉลาดทางอารมณ์ของ นิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

(N=269)

ตัวแปรอิสระ	$\mu$	$\sigma$	แปลผล
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต	3.78	0.56	มาก
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	3.91	0.59	มาก
ความฉลาดทางอารมณ์	3.92	0.55	มาก

ภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.85, \sigma=0.49$ ) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นิสิตมีด้านภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.87, \sigma=0.11$ ) ด้านภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.89, \sigma=0.06$ ) ด้านภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์อยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.84, \sigma=0.08$ ) ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.82, \sigma=0.06$ ) ดังตารางที่ 4

**ตารางที่ 4** ภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

(N=269)

ภาวะผู้นำ	$\mu$	$\sigma$	แปลผล
ด้านภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ	3.87	0.11	มาก
ด้านภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม	3.89	0.06	มาก
ด้านภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์	3.84	0.08	มาก
ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3.82	0.06	มาก
รวม	3.85	0.49	มาก

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน มีทั้งหมด 5 ตัวแปร ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก ( $r=.779, p=.000$ ) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก ( $r=.731, p=.000$ ) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ( $r=.599, p=.000$ ) ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับต่ำ ( $r=.196, p=.001$ ) และรายได้ต่อเดือนของนิสิตมีความสัมพันธ์ทางลบ ในระดับต่ำ ( $r=-.142, p=.022$ ) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังตารางที่ 5

**ตารางที่ 5** ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

(N = 269)

	X <sub>1</sub>	X <sub>2</sub>	X <sub>3</sub>	X <sub>4</sub>	X <sub>5</sub>	X <sub>6</sub>	X <sub>7</sub>	Y
X <sub>1</sub>	1							
X <sub>2</sub>	.066	1						
X <sub>3</sub>	.175**	-.071	1					
X <sub>4</sub>	-.078	.288**	-.184**	1				
X <sub>5</sub>	-.130*	-.061	-.183**	.123*	1			
X <sub>6</sub>	-.144*	.088	-.180**	.209**	.588**	1		
X <sub>7</sub>	-.050	.033	-.164**	.157**	.569**	.688**	1	
Y	-.046	.052	-.142*	.196**	.599**	.731**	.779**	1

หมายเหตุ \*\* = มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01, \* = มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

**สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล**

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัยได้ตรงกัน ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดสัญลักษณ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้

X <sub>1</sub>	แทน	อายุ	X <sub>2</sub>	แทน	เกรดเฉลี่ยสะสม
X <sub>3</sub>	แทน	รายได้ต่อเดือน	X <sub>4</sub>	แทน	ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ
X <sub>5</sub>	แทน	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต	X <sub>6</sub>	แทน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
X <sub>7</sub>	แทน	ความฉลาดทางอารมณ์	Y	แทน	ภาวะผู้นำ

**ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา**

จากการนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสู่สมการถดถอยในขั้นสุดท้าย ผลการศึกษา พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถอธิบายความแปรปรวนของภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ถึงร้อยละ 61.2 ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วมกับความฉลาดทางอารมณ์คือ ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถอธิบายความแปรปรวนเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 8.3 (r<sup>2</sup>change = .083) และตัวแปรการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 1.1 (r<sup>2</sup>change = .011) เมื่อพิจารณาตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัว พบว่า สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

ได้ร้อยละ 70.6 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .840 และได้สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังตารางที่ 6

**ตารางที่ 6** ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

(N=269)

ตัวแปรอิสระ	R <sup>2</sup>	R <sup>2</sup> <sub>change</sub>	b	Beta	S.E.	t	ความสำคัญ
ความฉลาดทางอารมณ์ (X <sub>7</sub> )	0.612	0.612	0.412	0.463	0.043	9.004*	1
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X <sub>6</sub> )	0.695	0.083	0.291	0.352	0.041	6.765*	2
การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (X <sub>5</sub> )	0.706	0.011	0.116	0.132	0.038	2.894*	3

ค่าคงที่ (a) = .657, R = .840

\* p-value ≤ 0.05

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .840 + .412 X_7 + .291 X_6 + .116 X_5$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .463 Z_{X7} + .352 Z_{X6} + .132 Z_{X5}$$

### อภิปรายผล

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

#### ภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นิสิตมีด้านภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก ด้านภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ด้านภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์อยู่ในระดับมาก ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ รายได้ต่อเดือน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suraseing (2014) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบด้านคุณลักษณะมีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์และด้านภาวะผู้นำ และ YodKaew (2008) ที่กล่าวว่า นักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง แตกต่างกัน

#### ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

รายได้ต่อเดือนของนิสิต พบว่า มีความสัมพันธ์ทางลบกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 หมายความว่าภาวะผู้นำจะสูง



ขึ้นในขณะที่รายได้ต่อเดือนของนิสิตน้อยลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ YodKaew (2008) ที่กล่าวว่า นักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน

ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 อาจเป็นเพราะว่าการที่นิสิตมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นผู้นำจะช่วยให้นิสิตสามารถแสดงพฤติกรรมออกมาได้อย่างเหมาะสม รู้ว่าควรทำอะไรให้เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และสามารถชักนำกลุ่มของตนให้ปฏิบัติหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ได้

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 อาจเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต จะช่วยให้นิสิตนั้นได้ฝึกฝนทักษะทางสังคม ฝึกฝนที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่นิสิต จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้นิสิตรู้จักที่จะทำความเข้าใจกับผู้อื่น มองเห็นปัญหาต่าง ๆ ในสังคม และเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาที่พบ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนที่เป็นผู้นำจะต้องทำได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Panluea (2007) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านกิจกรรมของนักศึกษาและการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมนอกหลักสูตร เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดทักษะภาวะผู้นำ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 สอดคล้องกับ Patipan (2012) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจภายใน ซึ่งมีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 อาจเนื่องมาจากความฉลาดทางอารมณ์นั้นเป็นเรื่องของการรับรู้และการจัดการตนเองรวมถึงผู้อื่น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ซึ่งนอกจากจำเป็นจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีแล้วยังต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน คอยชี้แนะให้คำแนะนำ ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม และมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rattanaoran (2010) ที่กล่าวว่า บุคลิกภาพ ความฉลาดทางอารมณ์ และจริยธรรมของนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา อีกทั้งบุคลิกภาพของนักศึกษายังส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา โดยส่งผ่านความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาและ Sansook (2014) กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตน ความสามารถในการปรับตัว และความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

## ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้รวมร้อยละ 70.6 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .840 อาจเพราะทุกปัจจัยดังกล่าวมีความจำเป็นต่อบุคคลที่มีภาวะผู้นำเพราะผู้นำจำเป็นต้องรู้จักควบคุมและจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และต้องทำความเข้าใจกับบุคคลที่ทำงานร่วมกันเพื่อจัดการกับความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มและหาแนวทางที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ผู้นำจำเป็นที่จะต้องมีความตั้งใจในการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ โดยสามารถทำหน้าที่ดังกล่าวร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่มได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Rattanaoran (2010) ที่กล่าวว่า บุคลิกภาพ ความฉลาดทางอารมณ์ และจริยธรรมของนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา อีกทั้งบุคลิกภาพของนักศึกษายังส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา โดยส่งผ่านความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ Patipan (2012) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจภายใน ซึ่งมีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และ Panluea (2007) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านกิจกรรมของนักศึกษาและการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมนอกหลักสูตร เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดทักษะภาวะผู้นำ

### สรุป

จากการศึกษา สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นิสิตมีด้านภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก ด้านภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ด้านภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์อยู่ในระดับมาก ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำของนิสิต มีด้วยกัน 6 ปัจจัย ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต เพศ ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ และรายได้ต่อเดือนของนิสิต ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต ตามลำดับ

### ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ความฉลาดทางอารมณ์มีความเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนั้นอาจมีการฝึกให้นิสิตได้ปฏิบัติงานกันเป็นกลุ่มหรือมีการสอดแทรกข้อแนะนำต่าง ๆ ในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองและวิธีการอยู่ร่วมกับผู้อื่น



2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนั้นอาจมีการกำหนดผลตอบแทนจากการทำงานหรือชี้แจงให้นิสิตได้รับรู้ถึงผลลัพธ์ต่าง ๆ จากการใช้ความพยายามเพื่อทำหน้าที่ให้สำเร็จเพื่อเป็นแรงผลักดันให้นิสิต

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตมีความเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนั้นอาจมีการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อเติมในรายวิชาปฏิบัติเพื่อให้นิสิตได้ฝึกฝนที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นและฝึกประสบการณ์การทำงานไปพร้อม ๆ กัน

### ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องภาวะผู้นำกับนิสิตสาขาวิชาอื่น ๆ หรือคณะอื่น ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้ในขอบเขตที่กว้างขึ้นกับลักษณะที่หลากหลายของตัวบุคคล

2. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรที่มันอกเหนือจากที่ในงานวิจัยเล่มนี้ได้ศึกษา เช่น สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ความผูกพันกับสาขาวิชา ความรู้สึกเกี่ยวกับสายวิชาที่เรียน เป็นต้น

### เอกสารอ้างอิง

- Best, J. W. (1997). *Research in Education*. (3<sup>rd</sup> ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice - Hall, Inc.
- Chareonwongsak, K. (2007). *Leadership has been created in childhood* [Online]. Retrieved January 16, 2558, from: <http://www.kriengsak.com/node/548>. (in Thai)
- Department of Human and Community Resource Development. (2011). *Bachelor of Science Program in Agricultural and Environmental Education 2011*. Nakhonpathom: Kasetsart University. (in Thai)
- Department of Human and Community Resource Development. (2014). *Potentiality and approach of agricultural education program management in Department of Human and Community Resource Development*. Nakhonpathom: Kasetsart University. (in Thai)
- Jaiaree, A. (2012). *Development of Multi-party Participatory Process for Sustainable Community Forest Management: A Case Study of Ban Pu-Tei, Changwat Kamchanaburi*. Doctoral thesis. Human and Community Resource Development, Faculty of Education and Development Science, Kasetsart University. (in Thai)

- Jamjuree, D. & Macksritongkum, B. (2012). Developing leadership in higher education students. *Journal of Management*, 32(1), 169-173. (in Thai)
- Office of the National Economics and Social Development Board. (2012). *Planning and Economic Development National Society No. 11 (A.D 2012-2016)* [Online]. Retrieved January 24, 2015, from: [http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/Summaryplan11\\_thai.pdf](http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/Summaryplan11_thai.pdf). (in Thai)
- Panluea, S. (2007). *Curriculum development training to strengthen leadership for student leaders Srinakharinwirot University*. Doctoral thesis. Department of Higher Education, Faculty of Education, Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Patipan, K. (2012). *A Structural Equation Model of Creative Leadership for Vocational College Administrators*. Master's Thesis. Educational Administration, Faculty of Education, Khonkaen University. (in Thai)
- Rattanaoran, T. (2010). *The development of a multi-level structural equation model of transformational leadership of undergraduate students in business administration: an application of formative and reflective measurement model*. Doctoral thesis. Educational Research Methodology, Faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Rodpasart, P. (2009). *Leadership Trends in educational administration*. Nakhon Ratchasima: Graduate School Nakhon Ratchasima Rajabhat University. (in Thai)
- Sansook, J. (2014). Antecedents and Consequence of Strategic Leadership Capabilities of Higher Education Institute in Thailand. *The Association of Researchers*, 19(1), 34-46. (in Thai)
- Suraseing, J. (2014). The Model of Causal Effect Relation Between Change Management and Educational Reform in the Second Decade of Welfare School Under The Jurisdiction of the Office of Basic Education Commission. *Journal of Yala Rajabhat University*, 9(1), 64-84. (in Thai)
- Trimongkonkoon, P. & chaitrapron, S. (2012). *Research Design*. Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- YodKaew, P. (2008). The Relationship between Ethical Behaviors and Transformational Leadership of Siam University Students. *Journal of Western Rajabhat Universities*, 3(1), 118-133. (in Thai)